

УДК 351.858:004:342.5

М. Андрієнко,
І. Литвиновська

ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

На основі аналізу теоретико-методологічних підходів до процесу інформатизації суспільства, концепцій інформаційного суспільства визначено принципи державної політики в сфері інформатизації, першочергові заходи інформатизації центральних органів виконавчої влади.

Ключові слова: інформатизація, центральний орган виконавчої влади, електронне урядування, інформаційне суспільство, інформаційне середовище, інформаційна інфраструктура.

У сучасній науковій думці вирішення проблеми інформатизації ЦОВВ визначається одним із важливих факторів сталого розвитку постіндустріального (інформаційного) суспільства.

Подальший розвиток інформатизації ЦОВВ повинен бути погоджений з процесом розвитку електронного урядування в Україні та етапами розвитку тієї сфери, управління якою покладено на той чи інший орган влади.

Проблема інформатизації розглядається різними галузями наук (політологічні, юридичні, філософські, економічні, державного управління).

Останнім часом захищені дисертаційні роботи, які тим чи іншим чином торкаються проблем інформатизації, а саме В. Даніляна [1], В. Дрешпак [2], Д. Дюжев [3], Р. Ковалюк [4], Н. Ляченко [5] та інших.

Окремі теоретичні та практичні аспекти формування інформаційного суспільства в інформаційному просторі та участі в цьому процесі держави розглядали В. Биков [6], В. Іванов [7], І. Огірко [8], С. Чукут [9], О. Шевчук [10] та інші. Ці автори відзначають, що держава, в особі своїх органів й організацій, залишається водночас виробником і найбільшим споживачем інформації.

Дослідження впливу інформаційних процесів на державну систему управління знайшли відображення у працях В. Бакуменка [11], Н. Нижник [12], А. Чемериса [13] та інших. Ними доведено, що для ефективної роботи органам державної влади необхідно використовувати новітні інформаційні технології (далі – ІТ) й проводити виважену державну політику в сфері інформатизації.

Найближче до вирішення проблеми інформатизації ЦОВВ підійшов Р. Коваль, який, вирішуючи наукове завдання підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень органами влади, спробував систематизувати теоретико-методичні засади інформатизації державного управління [14].

Автор підтверджує нашу позицію щодо того, що одним із пріоритетів побудови інформаційного суспільства є інформатизація органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка має сприяти прозорості та відкритості влади, підвищенню ефективності праці чиновників, якісному наданню населенню країни різноманітних

інформаційних послуг органами влади, демократизації виборчого процесу, інтеграції зі світовим інформаційним простором тощо.

Але згодом, напевно користуючись нормативним документом – актуальною на той час та морально застарілою нині Національною програмою інформатизації, під самим процесом інформатизації розуміє інформаційне забезпечення всіх щаблів державної влади, яка передбачає широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, передусім Інтернету, на всіх рівнях державного управління, перехід усіх державних структур на електронний документообіг, об'єднання локальних мереж органів влади в інтегровану мережу, доступ державних службовців до Інтернету, а також уможливлення інтерактивної участі громадян у процесі прийняття рішень.

Цього автора та деяких інших, наприклад І. Древицьку, В. Лоскутову, О. Сирового [15 – 17], які напрямом вирішення проблеми інформатизації обґрунтовують вирішенням завдання надання своєчасної та якісної інформації (інформаційного забезпечення) органам державного управління, ми в рамках нашого дослідження “Управління процесом інформатизації ЦОВВ” об'єднали в інформаційний підхід до інформатизації.

Окрім цього підходу простежуються технократичний (забезпечення ресурсами та технологіями) та соціальний підходи (розвиток соціального капіталу) до інформатизації різних галузей суспільства, зокрема і органів виконавчої влади.

Всі зазначені вище праці, безумовно, зробили свій внесок у розвиток теоретичної думки щодо створення окремих компонентів сучасного інформаційного середовища. Але треба констатувати той факт, що все ж таки відсутні праці, що були б присвячені комплексному вирішенню проблеми інформатизації ЦОВВ та управління ним.

Мета статті – окреслити принципи інформатизації ЦОВВ, першочергові заходи, які необхідно провести щодо інформатизації ЦОВВ, умови їх ефективного виконання.

Сутність поняття “інформатизація” у нашій країні розкривається у ст. 1 Закону України “Про національну програму інформатизації”. *Інформатизація* – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [18].

Як бачимо, таким визначенням сформована сутність інформатизації як соціального явища, як соціальних правовідносин.

Відсутність наукових надбань, на основі яких можна було б обґрунтувати власне комплексне поняття інформатизації ЦОВВ та його концептуальних засад, спонукала нас до аналізу існуючих підходів до інформатизації та концепцій створення інформаційного суспільства (Й. Масуді, Д. Бел, М. Маклюєн, Е. Тоффлер та інші).

Що стосується підходів до інформатизації суспільства, то вченими виділяються два основних теоретико-методологічних підходи, а саме:

1. Технократичний підхід, який під інформатизацією суспільства розуміє техніко-технологічне оснащення будь-якої діяльності, зокрема і державного управління. За цього основою згаданого процесу є ІТ, які вважаються засобом підвищення продуктивності праці і їх використання обмежується переважно сферами виробництва і керування.

2. Соціологічний (гуманітарний) підхід, який інформатизацію розглядає як процес, який охоплює всі сфери людської діяльності такий, що впливає на саму людину – її

знання й мораль, економічні й духовні інтереси, його розвиток як особистості. Інформатизація суспільства визначається як сукупність взаємопов'язаних технічних, економічних, соціальних, політичних і духовно-культурних факторів.

За цього підходу ІТ розглядається як важлива частина людського життя, що має значення не тільки для виробництва й керування, але й для розвитку соціокультурної сфери [19, 20].

Ми визначили третій – інформаційний. Сутність його полягає у інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності того чи іншого актора суспільства.

Всі ці підходи виглядають обґрунтованими. Але різниця цих підходів в тому, що вони розглядають одне і те ж явище – інформатизацію, в ракурсі її складових, не поєднуючи їх в одне єдине ціле.

На основі проведеного аналізу положень провідних концепцій інформатизації та створення інформаційного суспільства, використовуючи досвід Росії щодо формування єдиного інформаційного простору регіону й інтеграції його в інформаційний простір Росії та світовий інформаційний простір [21], погоджуючись із В. Щербиню [22], ми визначили власну дефініцію “інформатизація ЦОВВ” та принципи, на яких повинна бути заснована політика в сфері інформатизації ЦОВВ.

Під інформатизацією ЦОВВ ми розуміємо організований процес побудови інформаційного середовища органу влади, створення його сучасної інформаційної інфраструктури з метою забезпечення виконання завдань, які покладено на нього як ЦОВВ у сучасних умовах.

Політика в сфері інформатизації ЦОВВ заснована на таких принципах:

- підпорядкування процесу інформатизації удосконаленню системи державного управління, вирішенню пріоритетних завдань розвитку та реформування сфери діяльності;

- спрямованість обсягів бюджетних витрат у сфері інформатизації на основі конкретних результатів і показників ефективності діяльності ЦОВВ;

- консолідація бюджетних засобів на створенні інформаційних систем, що мають важливе соціально-економічне й політичне значення;

- централізоване створення загальних елементів інформаційно-технологічної інфраструктури ЦОВВ;

- забезпечення погодженості й збалансованості впровадження проектів інформатизації у діяльність ЦОВВ;

- узгодженість нормативно-правової й методичної бази в сфері інформатизації на всіх рівнях управління;

- відкритість і прозорість діяльності ЦОВВ завдяки використанню інформаційних технологій;

- уніфікація елементів інформаційно-технологічної інфраструктури, використання типових рішень при створенні інформаційних систем;

- врахування особливостей всього життєвого циклу інформаційних технологій при прийнятті рішень щодо впровадження їх проектів за етапами: розробка, впровадження, експлуатація, підтримка, модифікація, утилізація;

- вчасна трансформація структури управління відповідно до новітніх можливостей (особливостей) інформаційних технологій.

На основі проведеного дослідження нами розроблений комплекс першочергових заходів щодо інформатизації ЦОВВ.

На рівні держави: створення середовища електронної взаємодії, де будуть реалізовані типові технології інтеграції, взаємодії і використання інформаційних середовищ різних органів державного управління, спрямовані на застосування сервіс-орієнтованої моделі інформатизації.

Для цього необхідна розробка єдиного нормативно-правового, організаційного і методологічного поля; типових технологій інформаційної взаємодії; єдиної системи класифікації та кодування; технологій моніторингу та протоколювання електронної взаємодії.

На рівні ЦОВВ: розробка єдиної технології електронної взаємодії структурних підрозділів ЦОВВ; створення класифікації та реєстру алгоритмів і програм діяльності ЦОВВ в електронному форматі; підготовка та підвищення кваліфікації всіх посадових осіб ЦОВВ у сфері інформатизації; розробка галузевої програми інформатизації та формування бюджетного запиту щодо інформатизації ЦОВВ України на наступний рік у повному обсязі за визначеними індикаторами.

На рівні структурних підрозділів ЦОВВ: створення інформаційного простору структурного підрозділу та імплементація його в загальний інформаційний простір ЦОВВ; переробка робочого місця, обладнаного комп'ютером, в електронне робоче місце посадової особи; розуміння компетенції в галузі застосування інформаційних систем та інформаційно-комунікаційних технологій, як ключової компетенції державного службовця; переведення внутрішньої роботи обміном інформацією між посадовими особами в безпаперову форму; розробка типових алгоритмів діяльності структурного підрозділу в загальний класифікатор та реєстр діяльності ЦОВВ.

Для виконання цих заходів необхідно створити передумови ефективної інформатизації ЦОВВ. Такими передумовами повинні бути: усвідомлення необхідності негайного рішення комплексу завдань інформатизації ЦОВВ як фактору суттєвого покращення керованості як в середині державного органу управління, так і сферою його управління загалом. Наприклад, такі завдання визначені Концепцією інформатизації Міністерства оборони України і Планом заходів щодо її реалізації; наявність волі керівництва та розуміння довготривалості й трудомісткості цього процесу; наявність кваліфікованих кадрів, які здатні здійснювати координацію послідовного виконання заходів інформатизації.

Висновки

Сучасний етап світового суспільного розвитку характеризується побудовою глобального інформаційного суспільства. Створення інформаційного простору провідних країн світу введено в ранг державної політики, одним із пріоритетних напрямів якої є інформатизація органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Цей процес повинен сприяти прозорості та відкритості влади, підвищенню ефективності праці чиновників, якісному наданню населенню країни різноманітних інформаційних послуг органами влади, демократизації виборчого процесу, інтеграції зі світовим інформаційним простором.

Інформатизація ЦОВВ – стратегічний напрям державної політики. Факторами ефективності впровадження процесу інформатизації в діяльність ЦОВВ є:

– усвідомлення необхідності рішення комплексу завдань управління процесом інформатизації з метою покращення його керованості;

– наявність волі керівництва і розуміння довготривалості й трудомісткості впровадження;

– наявність кваліфікованих кадрів, які спроможні здійснювати координацію послідовної розробки та реалізації процесу інформатизації.

Література

1. Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз) [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 “Соціальна філософія та філософія історії” / Вадим Даніл'ян. — Х. : [б. в.], 2006. — 19 с.
2. Дрешпак В. М. Концептуальні чинники формування державної політики України у сфері засобів масової інформації [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління” / В. М. Дрешпак. — Дніпропетровськ : [б. в.], 2005. — 20 с.
3. Дюжев Д. В. Інформаційне суспільство: соціально-правова парадигма суспільного розвитку [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 “Соц. філос. та філос. історії” / Д. В. Дюжев. — Донецьк : [б. в.], 2004. — 18 с.
4. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / Р. А. Коваль. — Запоріжжя : [б. в.], 2008. — 24 с.
5. Ільченко Н. М. Механізми реалізації державної політики у сфері засобів масової інформації (регіональний рівень) [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління” / Н. М. Ільченко. — К. : [б. в.], 2008. — 22 с.
6. Биков В. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України [Текст] : монографія / Биков В. Ю., Лапінський В. В., Пилипчук А. Ю. [та ін.] ; наук. ред. проф. Бикова В. Ю. — К. : ІТЗН, 2010. — 201 с.
7. Іванов В. Ф. Інформаційне законодавство: український та зарубіжний досвід [Текст] / В. Ф. Іванов ; Національний університет ім. Т. Шевченка. Інститут журналістики. — К. : [б. в.], 1999. — 208 с.
8. Огірко І. В. Інформаційні технології управління [Текст] / І. В. Огірко, Ю. І. Глушак, О. І. Огірко // Актуальні проблеми державного управління. Інформаційні технології управління [Текст]. — Львів : УАДУ при Президенті України Львівська філія, 2002. — С. 25.
9. Чукут С. О. Сутність електронного уряду та принципи його організації / С. О. Чукут // Вісник УАДУ [Текст]. — 2003. — № 2. — С. 429—433.
10. Шевчук О. В. Електронний уряд [Електронний ресурс] / О. В. Шевчук. — Режим доступу : <http://golob.narod.ru/egovvstup.html>.
11. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики [Текст] : монографія / Валерій Бакуменко. — К. : Вид-во УАДУ, 2000. — 328 с.
12. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади [Текст] : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. — Львів : Вид-во Національного університету “Львівська політехніка”, 2002. — 352 с.
13. Чемерис А. О. Оцінка ефективності управління в районних державних адміністраціях [Текст] / А. О. Чемерис, І. І. Артим, Р. М. Рудніцька [та ін.] ; за заг. ред. проф. М. Д. Лесечка. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. — 296 с.

14. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів влади... — 24 с.

15. Древицька І. Ю. Інформаційне забезпечення органів регіонального управління в сучасних умовах [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 “Міське самоврядування” / І. Ю. Древицька. — К. : [б. в.], 2002. — 22 с.

16. Лоскутова В. В. Інформаційні технології та інформаційне забезпечення в системах державного управління розвитком підприємництва в Україні [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / В. В. Лоскутова. — Донецьк : [б. в.], 2009. — 20 с.

17. Сировой О. В. Організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами органів внутрішніх справ України [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / О. В. Сировой. — Х. : [б. в.], 2006. — 20 с.

18. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс] : Закон України № 74/98-ВР від 04.02.1998 р. [чинний]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.

19. Дніпренко Н. К. Зміна парадигми в державному управлінні інформаційною сферою: комунікативний аспект [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління” / Н. К. Дніпренко. — Дніпропетровськ : [б. в.], 2005. — 21 с.

20. Смельяненко О. М. Електронний уряд: інноваційні підходи до політики і управління в інформаційному суспільстві [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 “Політичні інститути і процеси” / О. М. Смельяненко. — Одеса : [б. в.], 2008. — 17 с.

21. Інформаційний простір Росії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.insor-russia.ru/ru/>.

22. Щербина В. М. Образи інформаційного суспільства: соціологічний вимір [Текст] / В. М. Щербина. — М. : ТОВ “Агентство “Україна”, 2005. — 248 с.

**М. Andriyenko,
I. Lytvynovska**

PRIORITY MEASURES FOR INFORMATIZATION OF CENTRAL EXECUTIVE AUTHORITIES

Based on the analysis of theoretical and methodological approaches to the process of society informatization, concepts of information society principles of state policy are defined in the field of informatization as well as priority measures for informatization of central executive authorities.

Key words: informatization, the central executive authority, e-government, information society, information environment, information infrastructure.